Central Board of Secondary Education

(CBSE)

Board Examination - (March)

Series : EPB20

Set B

Code No. - SAN-122

Roll No. | | | | | | | |

Candidates must write the code on the title page of the answer-book.

कक्षा : दशमी

संस्कृतम

आदर्श–प्रश्न–पत्रम्

समय : होरात्रयम् — **सम्पूर्णाङ्काः –80**

सामान्यनिर्देशा :–

- कृपया सम्यक्तया परीक्षणं कुर्वन्तु यत् अस्मिन् प्रश्नपत्रे 7 पृष्ठानि मुद्रितानि सन्ति ।
- कृपया सम्यक्तया परीक्षणं कुर्वन्तु यत् अस्मिन् प्रश्नपत्रे 18 प्रश्नाः सन्ति ।
- उत्तरलेखनात् पूर्वं प्रश्नस्य क्रमाङ्कः अवश्यं लेखनीयः ।
- प्रश्नपत्रस्य पठनाय 15 निमेषाः निर्धारिताः सन्ति । अस्मिन् अवधौ केवलं प्रश्नपत्रं पठनीयम् उत्तरपुस्तिकायां च किमपि न लेखनीयम् ।

प्रश्नपत्रस्वरुपम् –

खण्डः क	:	**अपठित – अवबोधनम्**	**10 अङ्काः**
खण्डः ख	:	**रचनात्मकार्यम्**	**15 अङ्काः**
खण्डः ग	:	**अनुप्रयुक्तव्याकरणम्**	**25 अङ्काः**
खण्डः घ	:	**पठित–अवबोधनम्**	**30 अङ्काः**

(i) अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति ।

(ii) प्रत्येकं खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि ।

(iii) प्रश्नसङ्ख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया ।

(iv) सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लेखनीयानि ।

(v) प्रश्नानां निर्देशाः ध्यानेन अवश्यं पठनीयाः ।

	<u>खण्ड – क (अपठितांश – अवबोधनम्)</u>
प्र. 1)	**अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत –** अयं संसारः कर्मभूमिः अस्ति। अस्मिन् संसारे यावन्तः जनाः जन्म गृह्णन्ति, तेषां पृथक्–पृथक् कर्तव्यानि भवन्ति। एतानि कर्तव्यानि अनेकविधानि भवन्ति। कानिचिद् व्यक्तिगतानि कानिचित् पारिवारिकाणि, कानिचित् सामाजिकानि, कानिचित् नित्यानि भवन्ति, कानिचित् नैमित्तिकानि। एतेषां सर्वेषां कर्तव्यानां पालनं मनुष्यस्य व्यक्तिगतहिताय, देशहिताय च परमावश्यकं भवति। परमद्य जनेषु कर्तव्यपालनं प्रति न कापि निष्ठा। कोऽपि श्रमेण सत्यतया, निष्ठया च कार्यं कर्तुं न वाञ्छन्ति। अल्पेन एव प्रयासेन ते कार्यसिद्धिम् इच्छन्ति। ते केवलं स्वार्थसाधनं कर्तुम् इच्छन्ति। अधिकाराय तु सर्वे प्रयतन्ते परं कर्तव्यं प्रति कोऽपि ध्यानं न ददाति। सत्यमेतद् यावद् वयं परिश्रमपूर्वकं, श्रद्धापूर्वकं च स्वकर्तव्यानि न पालयामः तावद् देशस्य समाजस्य च उन्नतिः भवितुं न अर्हति। कर्तव्यपालनम् एव आत्मनः देशस्य च उन्नतेः मूलमन्त्रम् अस्ति। **प्रश्ना :**
I)	एकपदेन उत्तरत – **(1 x 2 = 2)** (i) कर्माणि कति विधानि भवन्ति ? (ii) उन्नतेः मूलमन्त्रं किम् अस्ति ?
II)	**पूर्ण**वाक्येन उत्तरत – **(2 x 2 = 4)** (i) कर्तव्यपालनं किमर्थम् आवश्यकम् ? (ii) देशस्य उन्नतिः कदा भवितुम् अर्हति ?
III)	**प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितम् उत्तरं निर्देशानुसारं चित्वा लिखत – (1 x 3 = 3)** (i) 'ते केवलं स्वार्थसाध कर्तुम् इच्छन्ति' अत्र 'ते' सर्वनामपदं कस्मै प्रयुक्तम् ? (अ) संसाराय (ब) देशहिताय (स) हितेभ्यः (द) जनेभ्यः (ii) 'प्रयासेन' इति पदस्य विशेषणपदं चित्वा लिखत। (अ) निष्ठा (ब) अल्पेन (स) सत्यता (द) श्रमेण (iii) 'एतानि' कर्तव्यानि अनेकविधानि भवन्ति अत्र किं विशेष्यपदम् ? (अ) भवन्ति (ब) कर्तव्यानि (स) अनेक (द) एतानि
IV)	**उपयुक्तं शीर्षकं –** अस्य अनुच्छेदस्य कृते एकं उपयुक्तं शीर्षकं लिखत। **(1)**
	<u>खण्ड – ख (रचनात्मककार्यम्)</u>
प्र. 2)	**स्वपुत्रं शिवं प्रति उन्मुखाध्ययनस्य विषये पित्रा पत्रं लिख्यते। मञ्जूषातः पदानि विचित्य पत्रं पूरयतु। (½ x 10 = 5)** (i) ________ दिल्लीनगरम् तिथि............... प्रिय पुत्र (ii) ________ शुभाशिषः। परीक्षा आगामिमासे (iii) ________ । तदर्थम् उन्मुखाध्ययनम् इति विषये किञ्चित् लेखितुम् (iv) ________ ।आधुनिके काले दूरदर्शनादयः (v) ________ विषयाः सन्ति यैः ध्यान–सम्पादने जनाः (vi) ________ भवन्ति। तदर्थम् उन्मुखाध्यनम् (focussed study) इत्यस्य (vii) ________ कर्तव्यः। तेन अभ्यासेन सर्वत्र जीवने (viii) ________ भवति। (ix) ______ मम आशिषः। भवतः शुभचिन्तकः (x) ________ **मञ्जूषा –** पिता, शिव, इच्छामि, भविष्यति, अक्षमाः, सफलता, लक्ष्मीपुरतः, आकर्षकाः, सर्वेभ्यः, अभ्यासः

प्र 3)	अधः प्रदत्तं चित्रम् आधृत्य पञ्चवाक्यानि संस्कृतेन लिखत। **(5 x 1 = 5)**

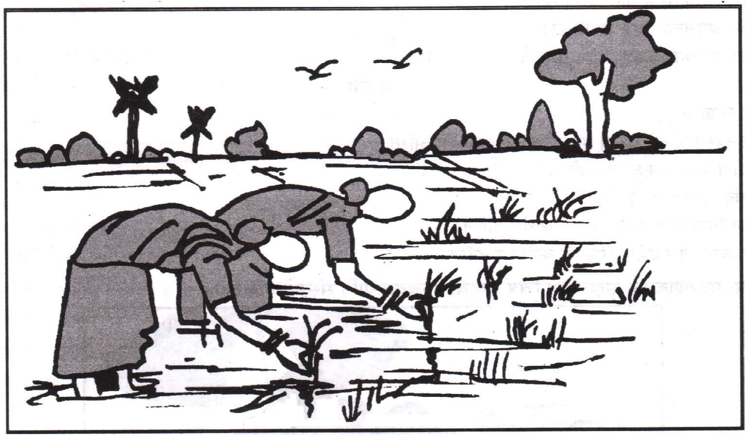

मञ्जूषा

वृक्षः, जलम्, बीजानि, उत्पतन्ति, सर्वतः, वपन्ति, महिलाः, चटका, पवनचक्की, ग्रामीणः, कृषकः, धन–धान्येन

अथवा

'जीवने परिश्रमस्य महत्त्वम्' इति विषयम् अधिकृत्य पञ्चवाक्यानि संस्कृतेन एकम् अनुच्छेदं लिखत।

मंञ्जूषा

परिश्रमेण, महापुरूषाः, आधारः, सुखं, सिध्यन्ति, धनं, जीवनस्य, कार्याणि, विद्याम्, प्रतियोगिता

प्र. 4) हिन्दी भाषाया लिखितानां पञ्चसरल वाक्यानां संस्कृतभाषायाम् अनुवादः क्रियताम्। **(5 x 1 = 5)**

(1) वृक्षों पक्षी कलरव करते हैं। (2) फूलों भौरें गूँजते हैं।

(3) उपवन वातावरण सुरम्य होता है। (4) वह स्वच्छ वस्त्र धारण करता है।

(5) सबका उपकार करना चाहिए।

<u>**खण्ड** – ग (अनुप्रयुक्त–व्याकरणम्)</u>

प्र. 5) अधोलिखित वाक्येषु स्थूलपदेषु सन्धिं/सन्धिविच्छेदं वा कुरूत। (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) **(1 x 4 = 4)**

(i) ज्ञानस्य **दुरु**पयोगः विनाशाय भवति। (ii) **सज्जना** परापकारं एव कुर्वन्ति

(iii) एतत् + चित्रम् पश्य, पञ्चवाक्यानि लिखत। (iv) **बुद्धिः** **निः**+ बलः अस्ति।

(v) **कः**+ चित् जनः भोजनं करोति।

प्र. 6) अधोलिखित वाक्येषु रेखाङ्कितपदानां समासं विग्रहं वा प्रदत्तविकल्पेभ्यः चित्व लिखत। **(1 x 4 = 4)**
(केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)

(i) "<u>लाभालाभा</u> चक्रारिपंक्तिरिव गच्छतः।

(क) लाभः लाभः (ख) लाभश्च अलाभश्च (ग) लाभे अलाभे (घ) लाभः अलाभौ

(ii) <u>वर्षं वर्षं प्रति</u> दीपावलिः भवति।

(क) प्रतिवर्षम् (ख) प्रतिवर्ष (ग) अप्रतिवर्षम् (घ) प्रत्येकवर्षम्

(iii) <u>शक्तिम् अनतिक्रम्य</u> दानं कुर्यात्।

(क) यथावलं (ख) यथाशक्तिम् (ग) यथापारं कृत्वा (घ) यथाकालम्

CENTRAL BOARD OF SECONDARY EDUCATION C.B.S.E EduCase Home of innovative education

(iv) लब्धा कीर्तिः येन सः ________ श्री रामः अस्ति।
(क) लब्धकीर्तिः (ख) अलब्धकीर्तिः (ग) लब्धीकीर्ति (घ) लब्धाकीर्तिम्

(v) व्यवहारेण दोषगुणाः भवन्ति।
(क) च दोष गुणाः (ख) दोषः गुणः (ग) दोषाः च गुणाः च (घ) गुणा दोषः च

प्र. 7) अधोलिखित वाक्येषु स्थूलपदानां प्रकृति–प्रत्ययौ संयोज्य विभज्य वा उचितम् उत्तरं विकल्पेभ्यः चित्वा लिखित। (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) **(1 x 4 = 4)**

(i) इयं बालिका **कुमार + ङीप्** अस्ति।
(क) कुमारी (ख) कुमारम् (ग) कुमारि (घ) कुमाङीप्

(ii) **फलवन्त** वृक्षाः एव नम्राः भवन्ति।
(क) फल + वन्तः (ख) फल + मतुप् (ग) फलवान् + अन्तः (घ) फलिन् + वतुप्

(iii) गीतायाः **महत्त्वम्** सर्वे एव जानन्ति।
(क) महत् + त्वा (ख) महत् + त्व (ग) मह + त्व (घ) महत् + त्वम्

(iv) भारते **उद्योग + ठक्** विकासः उत्तरोतरं वर्धते।
(क) औद्योगिकम् (ख) औद्योगिकः (ग) उद्योगिकम् (घ) उद्यौगिकः

(v) **दानी** मानं त्यजेत्।
(क) दान + ङीप् (ख) दानी + ङीप् (ग) दानीन् + ङीप् (घ) दानिना + ङीप्

प्र 8) मञ्जूषायां प्रदत्तैः पदैः वाच्यपरिवर्तनं कृत्वा अधोलिखितं संवादं पुनः लिखत। **(1 x 3 = 3)**

गुरुः – राघव! गत्वा पश्य किम् उद्याने छात्राः (i) ..... ।
राघवः – आम् आचार्य!
उद्याने (ii) ..... क्रीड्यते।
गुरुः – शोभनम्। किं ते तत्र (iii) ..... तुन त्रोटयन्ति।
राघवः – नहि, नहि श्रीमन् तै तत्र पुष्पाणि न त्रोट्यन्ते।

(मञ्जूषा – पुष्पाणि, छात्रैः, क्रीडन्ति)

अथवा

अधोलिखितानां वाक्यानां वाच्यपरिवर्तनं कुरूत (केवलं त्रयाणां) **(1 x 3 = 3)**

(i) रामः ग्रामं गच्छति। (ii) सः धनं ददाति। (iii) सः पाठं पठति।
(iv) मोहनः त्वां पश्यति। (v) सः ग्रन्थम् लिखति।

प्र. 9) कालबोधकशब्दैः अधोलिखित दिनचर्यां वा पूरयत। (केवलं प्रश्नचतुष्ट्यम्) **(1 x 4 = 4)**

(i) प्रातः (7.30) .... वादने प्रार्थना–सभा अस्ति।
(ii) प्रातः (10.00) .... अर्द्धावकाशः भवति।
(iii) मध्यान्हे (11.45) .... वादने विविधाः क्रीडाः आयोज्यन्ते।
(iv) मध्यान्हे (1.15)............. वादने विविधाः क्रीडाः आयोज्यन्ते।
(v) (: 30) .... वादने गृहं गच्छति।

प्र 10) मञ्जूषायां प्रदत्तैः उचितैः अव्ययपदैः अधोलिखितवाक्येषु रिक्तस्थानानि पूरयत। **($^1/_2$ x 6 = 3)**
(केवलं प्रश्नषट्कम्)

(i) त्वं................. भोजनं खादसि।

CENTRAL BOARD OF SECONDARY EDUCATION C.B.S.E EduCare Home of innovative education...

(ii) ज्वालामाकुलाः अश्वाः प्राणत्राणाय .... अधावन्।
(iii) सा.................. गीतं गायति।
(iv) त्वं विद्यालयात् .... आगच्छसि ?
(v) .... बालकः अश्वात् पतति।
(vi) .... निद्रा न युज्यते।
(vii) अहं .... मातुल गृहे गमिष्यामि।
(viii) .... शनिवासरः आसीत्।

(मञ्जूषा – श्वः ह्यः, सहसा, सम्प्रति, कदा, उच्चैः, शनैः, इतस्ततः)

प्र.11) अधोलिखित वाक्येषु रेखाङ्कितपदम् अशुद्धम् अस्ति। शुद्धं पदं विकल्पेभ्यः चित्व लिखत। (1 x 3 = 3)
(केवलं प्रश्नत्रयम्)

(निम्नलिखित वाक्यों में रेखांकित पद अशुद्ध हैं। शुद्ध पद को विकल्पों में से चुनकर लिखिए।) (केवल तीन प्रश्न)

(i) विद्वान विदेशेषु अपि पूजयन्ते।(पूज्यते / पूजते / पूज्येते)
(ii) शिशवः सुन्दरं चित्राणि पश्यन्ति। (सुन्दराणि / सुन्दरः / सुन्दराणी)
(iii) सहस्र जनाः भ्रमणाय शिमलानगरम् गच्छन्ति। (सहस्राः / सहस्राणी / सहस्रम्)
(iv) ज्वाला भयङ्करः अस्ति। (भयङ्रम् / भयङ्र / भयङ्रा)

खण्ड – घ (पठित–अवबोधनम्)

प्र.12) अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत।

न्यायाधीशेन पुनस्तौ घटनायाः विषये वक्तुमादिष्टौ आरक्षिणि निजपक्षं प्रस्तुतवति आश्चर्यमघटत् स शवः प्रवारकमपसार्य न्यायाधीशमभिवाद्य निवेदित्वापर्न–मान्यवर! एतेन आरक्षिणा अध्वनि यदुक्तं तद् वर्णयामि ''त्वयाऽहं चोरितायाः मञ्जूषायाः ग्रहणाद् वारितः। अतः निजकृत्यस्य फलं भुङ्क्ष्व। अस्मिन् चौर्याभियोगे त्वं वर्षत्रयस्य करादंडं लप्स्यसे'' इति।। न्यायाधीशः आरक्षिणे करादण्डमादिश्य तं जनं ससम्मानं मुक्तवान्।

I) एकपदेन उत्तरं लिखत। (केवलं प्रश्नद्वयम्) **($^1/_2$ x 2 = 1)**
(i) पुनः न्यायाधीशेन कस्मिन् विषये वक्तुमादिष्टौ ? (ii) प्रवारकमपसार्य
(iii) आरक्षि प्रस्तुतवति ?

II) पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत। (केवलं प्रश्नमेकम्) **(1)**
(i) चौर्याभियोगे कति वर्षस्य दण्डं लप्स्यते ? (ii) न्यायाधीशः आरक्षिणे किं दण्डं आदिश्यति ?

III) प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितम् उत्तरं चित्वा लिखत। (केवलं प्रश्नत्रयम्) **(1 x 3 = 3)**

(i) ''अपमानम्'' इति पदस्य विलोमपदं गद्यांशे किं प्रयुक्तम् ?
(क) सम्मानम् (ख) अपमानम् (ग) स्वाभिमानम् (घ) आरक्षिणम्
(ii) 'स्वपक्षं' इत्यस्य पर्यायपदं गद्यांशे किम् ?
(क) स्वपक्षं (ख) निजपक्षं (ग) वर्णनम् (घ) शवं
(iii) 'यदुक्तं तद् वर्णयामि' अत्र क्रियापदं किम् ?
(क) वर्णयामि (ख) कारादण्ड (ग) अध्वनि (घ) वारितं
(iv) 'चोरितायाः मञ्जूषायाः' अनयोः पदयो विशेष्य पदं किम् ?
(क) चोरितायां (ख) मञ्जूषायाः (ग) त्वया (घ) मया

प्र.13)	**अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत।**
	उरीरितोऽर्थः पशुनापि गृह्यते, हयाश्च नागाश्च वहन्ति बोधिताः। अनुक्तमप्यूहति पण्डितोजनः परेङ्गितज्ञानफला हि बुद्धयः।।
I)	**एकपदेन उत्तरं लिखत। (केवलं प्रश्नद्वयम्)** **($^1/_2$ x 2 = 1)**
	(i) कः उरीरितः अर्थः गृह्यते ? (ii) अनुक्तम् अपिं कः ऊहति ? (iii) कदा भारं वहन्ति ?
II)	**पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत। (केवलं प्रश्नमेकम्)** **(1)**
	(i) बोधिताः के भारं वहन्ति ? (ii) बुद्धयः कीदृशः ?
III)	**प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितम् उत्तरं चित्वा लिखत। (केवलं प्रश्नपत्रयम्)** **(1 x 3 = 3)**
(i)	श्लोके 'वहन्ति' क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ? (क) हयाः नागाः च (ख) बोधिता (ग) पशु (घ) पण्डिता
(ii)	'अश्वाः' इति पदस्य पर्याय पदं श्लोके किं प्रयुक्तम् ? (क) नागाः (ख) हयाः (ग) पण्डिता (घ) बुद्धयः
(iii)	'मुर्खः' पदस्य कृते विलोमपदं श्लोके किम् ? (क) पण्डितः (ख) जनः (ग) हयाः (घ) नागाः
(iv)	'हयाश्च, नागाश्च....इत्यस्मिन् पदे क्रियापदं किम् ? (क) वहन्ति (ख) बोधिता (ग) गृह्यते (घ) फला
प्र.14)	**अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत।**
	चंदनदास आर्य! किं मे भयं दर्शयसि सन्तमपि गेहे अमात्यराक्षसस्य गृहजनं न समर्पयामि, किं पुनरसन्तम् ? **चाणक्यः** चन्दनदास! एष एव ते निश्चयः ? **चंदनदास** बाढ़म्, एष एव ते निश्चयः । **चाणक्यः** (स्वगतम्) चन्दनदास साधु। सुलभेष्वर्थलाभेषु परसंवेदने जने। क इदं दुष्करं कुर्यादिदानीं शिविना विना।।
I)	**एकपदेन उत्तरं लिखत। (केवलं प्रश्नद्वयम्)** **($^1/_2$ x 2 = 1)**
	(i) चन्ददासम् कः भयं दर्शयति ? (ii) चाणक्य मनसि कस्य प्रशंसां करोति ? (iii) चन्दनदासः गृहजनं न समर्पयितुं कथयति ?
II)	**पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत। (केवलं प्रश्नमेकम्)**
	(i) 'अमात्यराक्षसस्य गृहजनं न समर्पयामि' इति कस्य निश्चय आसीत् ? (ii) ''बाढ़म्, एष एव मे निश्चयः'' इति कः कथयति ? **(1)**
III)	**प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितम् उत्तरं चित्वा लिखत। (केवल प्रश्नत्रयम्)** **(1 x 3 = 3)**
(i)	'अनिश्चय' इति पदस्य विलोमपदं नाट्यांशे किं प्रयुक्तम् ? (क) निश्चय (ख) अनिश्चय (ग) गृहजनं (घ) साधु
(ii)	'आम्' इति पदस्य पर्यायपदं नाट्यांशे किम् ? (क) दुष्करं (ख) बाढ़म् (ग) शिविना (घ) गृहजनं
(iii)	'किं मे भयं दर्शयसि' अस्मिन् वाक्ये क्रियापदं किम् ? (क) पठति (ख) पश्यति (ग) दर्शयसि (घ) गच्छति
(iv)	''सुकरं'' इति पदस्य विपर्यय पदं नाट्यांशे किं प्रयुक्तम् ? (क) दुष्करम् (ख) इदं (ग) निश्चयम् (घ) कार्यम्

प्र.15)	**स्थूलपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरूत। (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)**	**(1 x 4 = 4)**
(i)	लवकुशयोः वंशस्य कर्ता **भगवान् सहस्रदीधितिः** वर्तते।	
(ii)	**लवकुशौ** असमानाभिजनौ संवृत्तौ।	
(iii)	अहं **जनकस्य** नामाधेयं जानामि।	
(iv)	अ[illegible]रौ **[illegible]** स्वः।	
(v)	अनयोः स्पर्शः **हृदयग्राही** वर्तते।	
प्र.16)	**मजूषातः समुचितपदानि चित्वा अधोलिखित श्लोकयोः अन्वयं पूरयत।**	
I)	व्यायामं कुर्वतो नित्यं विरूद्धमपि भोजनम्। विदग्धमविदग्धं वा निर्दोषं परिपच्यते।।	**(½ x 4 = 2)**
	अन्वय नित्यं (i) ________ कुर्वतः विदग्धम् (ii) ________ वा विरूद्धम् अपि (iii) ________ निर्दोषं (iv) ________ ।	
II)	व्यायामः सर्वदा पथ्यो बलिनां स्निग्धभोजिनाम्। स च शीते वसंते च तेषां पथ्यतमः स्मृतः।।	**(½ x 4 = 2)**
	अन्वय व्यायाम (i) ________ स्निग्धभोजिनां हि सदा (ii) ________ । स च शीते (iii) ________ च तेषां (iv) ________ स्मृतः	
	मञ्जूषा – परिपच्यते, भोजनं, अविदग्धं, व्यायाम, पथ्यतमः, बसन्ते, पथ्यः, बलिनां।	
	अथवा	
	अधोलिखित श्लोकस्य भावार्थम् मञ्जूषायाः उचितपदैः पूरयत।	**(1 x 4 = 4)**
	मृगा मृगैः सङ्गमनुव्रजन्ति, गावष्च गोभिः तुरगास्तुरङ्गैः। मूर्खाश्च मूर्खैः सुधियः सुधीभिः, समान–शील–व्यसनेषु सख्यम्।।	
	भावार्थ मैत्री सदैव (i) ________ भवति। यथा हि मृगाः मृगैः सह अनुगच्छन्ति, गावः (ii) ________ । सह, अश्वाः (iii) ________ सह, मूर्खाः मूर्खैः सह यथा च विद्वांसः (iv) ________ सह अनुगच्छन्ति।	
	मञ्जूषा – विद्वद्भि, अश्वैः, गोभिः, समानशीलस्वभावेषु।	
प्र.17)	**अधोलिखित कथांश समुचित क्रमेण लिखत।**	**(½ x 8 = 4)**
(i)	सुरभे रिमामवस्थां दृष्ट्वा सुराधिपः तामपृच्छत्।	
(ii)	अयि शुभे! किमेवं रोदिषि ? उच्चताम्।	
(iii)	भूमौ पतिते स्वपुत्रं दृष्ट्वा सर्वधेनूनां मातुः सुरभेः आश्रूणि आविसारन्।	
(iv)	क्रुद्धः कृषीवलः तमुत्थापयितुं बहुवारम् यत्नमकरोत्।	
(v)	सः वृषभः हलमूढ्वा गन्तुमशक्तः क्षेत्रे पपात।	
(vi)	कृषकः तं दुर्बलं वृषभं तोदनेन नुद्यमानः अवर्ततः।	
(vii)	तयोः बलिवर्दयोः एकः शरीरेण दुर्बलः जवेन गन्तुमशक्तश्चासीत्।	
(viii)	कश्चित् कृषकः बलीवर्दाभ्यां क्षेत्रकर्षणं कुर्वन्नासीत्।	
प्र.18)	**अधोलिखितानां शब्दानां विलोम पदेन सह मेलनं कुरूत।**	**(1 x 3 = 3)**
	खण्ड (क) — खण्ड (ख) (i) मित्रम् — क) प्रसीदति (ii) प्रकुप्यति — ख) अयोग्यः (iii) योग्यः — ग) शत्रुः (iv) जनकः — घ) जननी	

अथवा

अधोलिखित वाक्येषु रेखाङ्ङ्तिपदानां प्रसङ्गानुकूलम् उचितार्थं चित्वा लिखत। **(1 x 3 = 3)**
(केवल प्रश्नत्रयम्)

(i) आवां <u>बालौ</u> स्वः।
(क) शोभनीयः (ख) सहोदरौ (ग) लालनीयः

(ii) स किमपि न <u>भणति</u>।
(क) कथयति (ख) गच्छति (ग) पलायति

(iii) अयं मम <u>वयस्य</u> अस्ति।
(क) जनः (ख) मित्रम् (ग) रिपुः

(iv) रात्रौ <u>हिमकरः</u> शोभते।
(क) तारकं (ख) सूर्यः (ग) चन्द्रः

~ 0 ~ 0 ~ Best of Luck ~ 0 ~ 0 ~

CENTRAL BOARD OF SECONDARY EDUCATION
EduCare Home of innovative education...
C.B.S.E